

Kan Zuid-Afrika jihadisme stuiten?

bron: NRC augustus Bram Vermeulen

<https://www.nrc.nl/nieuws/2020/11/10/massa-executies-in-het-noorden-van-mozambique-a4019448>

Jihadisten winnen terrein in Mozambique. Daar militair ingrijpen is riskant voor buurland Zuid-Afrika. Huurlingen doen dat toch.

In de mist van de oorlog is de situatie in Mozambiques strategische havenstad Mocímboa da Praia, in het verre noorden van het land, moeilijk te achterhalen. Telefoonlijnen zijn afgesneden, het gebied is voor journalisten verboden.

[Vorige week werd de stad omsingeld](#) door strijders van een groepering die zich Al-Sunnah Wa Jamaah noemt, een filiaal van Islamitische Staat (IS). Na zes dagen van gevechten met de jihadisten hadden de militairen van het Mozambikaanse leger al hun munitie verbruikt en sloegen ze op de vlucht. Nu wappert de zwarte islamistenvlag boven de witte stranden en de haven aan de Indische Oceaan.

Zulke aanvallen zijn niet nieuw. Sinds 2017 zijn er jihadisten actief in de provincie Cabo Delgado. Video's op sociale media tonen hun gruwelijke methoden: dorpelingen die zich weigeren te onderwerpen aan hun regime worden onthoofd en zwaar verminkt. Er vielen meer dan 1.500 doden, 250.000 inwoners zijn hun dorpen ontvlucht.

Tot nu toe waren de aanvallen van de jihadisten *hit and run*-operaties. Maar voor het eerst sinds het begin van het conflict weten ze nu veroverd terrein vast te houden. Dat besef veroorzaakt grote paniek tot ver buiten de grenzen van Mozambique.

Niet alleen bedreigt de inname van Mocímboa da Praia de exploratie van gigantische gasvoorraden en daarmee economische voorspoed voor Mozambique en de regio. Ook rijst de bredere vraag: hoe kan worden voorkomen dat de jihadistische veenbrand die over het continent trekt – van Al-Shabaab in het oosten tot Boko Haram, IS en Al-Qaida in het westen – zich nu ook over zuidelijk Afrika gaat verspreiden? In buurland Zuid-Afrika klinkt de dwingende vraag of het niet tijd wordt om het eigen leger in te zetten om Mozambique te redden.

Cellen in Kaapstad

Volgens Ryan Cummings van veiligheidsconsultancybureau SignalRisk kan Zuid-Afrika zich maar beter buiten het conflict in het buurland houden. „We weten dat Islamitische Staat Zuid-Afrika al jarenlang gebruikt voor operationele doeleinden. Amerikaanse inlichtingendiensten hebben cellen ontdekt die actief zijn in Kaapstad en andere delen van het land. Zuid-Afrika is de poort naar de rest van Afrika, heeft een goed werkend bankstelsel en is de perfecte plek om operaties op te zetten. Er was daarom voor IS nooit een reden om Zuid-Afrika aan te vallen. Maar dat kan heel snel veranderen.”

Gedoemd als we iets doen en als we niets doen, *Jasmine Opperman conflictanalist*

Kenia overkwam hetzelfde. Zelfs na de aanval door Al-Qaida op de Amerikaanse ambassade in Nairobi in 1998 en een tweede aanval in Mombasa vier jaar later bleven de Keniaanse autoriteiten het gevaar van jihadisme bagatelliseren. Pas toen Kenia in 2011 in buurland Somalië ingreep, werd het land doelwit van Al-Shabaab, dat tot dan toe Kenia alleen als uitvalsbasis gebruikte. Twee jaar later schoten vier Somalische strijders 67 bezoekers dood in winkelcentrum Westgate in Nairobi. Sindsdien is Kenia herhaaldelijk doelwit geweest.

„We zijn gedoemd als we iets doen, en gedoemd als we niets doen”, waarschuwt Jasmine Opperman, van de ngo [Armed Conflict Location & Event Data Project](#). De analist nam maandag deel aan een webinar met analisten uit de hele regio die zich over de groeiende problemen van Mozambique buigen.

„We mogen het risico van uitwaaiering van jihadisten over de regio niet onderschatten. Wat we in

Mozambique zien is aanvankelijk lokale onvrede over een falende regering die is uitgegroeid tot een strijdtoneel waar internationale jihadisten op afkomen om hun ideologie verder te verspreiden”, zegt Opperman. „We zien nu propagandavideo’s met Tanzanianen, Kenianen en Somaliërs opduiken.”

Afgelegen gebied

Volgens Énio Chingotwane van het Centro de Estudos Estratégicos e Internacionais in hoofdstad Maputo is de situatie in Cabo Delgado nu het probleem van de hele regio. „Geen enkele staat kan zo’n opstand in zijn eentje oplossen”, zegt hij.

De opstand in Cabo Delgado is het verhaal van verwaarlozing door een falende staat. Voor de bewoners van de provincie is de overheid net zo ver weg als voor de bewoners van Noordoost-Nigeria, waar Boko Haram ontstond. Tussen Maputo in het zuiden en Cabo Delgado aan de grens met Tanzania ligt 1.600 kilometer.

„Cabo Delgado is een andere tijdzone. Er is een grotere kans dat je daar bewoners tegenkomt die in Mekka zijn geweest dan in Maputo”, zegt Alex Vines, die meerdere boeken over Mozambique schreef. De vondst van gas en de komst van beveiligers, wegenbouwers en internationale oliebedrijven verstoorde de activiteiten van smokkelaars die opereerden in het grensgebied met Mozambique. Veel dorpsbewoners leunden op die inkomsten. „Die misdaadindustrie werd ineens verstoord door de komst van de formele economie en moderne infrastructuur. Dat voedde de boosheid. Zo zie je vaker dat criminelen ineens legitimiteit krijgen door mee te liften op bestaande onvrede”, zegt Cummings.

Niet formeel ingrijpen

Regeringspartij Frelimo, aan de macht sinds de autonomie en later onafhankelijkheid van Portugal in 1974, was altijd een partij van zuiderlingen. Tot het aantreden van de huidige president Philippe Nyusi, die nota bene uit Cabo Delgado komt. Maar Nyusi heeft tot nu toe geweigerd om de hulp van zijn regionale bureaus in te roepen. Volgens bronnen van de goed geïnformeerde website *Africa Confidential* zou de president zich schamen voor het falen van zijn regering. Frelimo begon in 1964 in Cabo Delgado de opstand tegen de Portugese kolonisator.

De oplossing voor die Mozambikaanse schaamte over het eigen falen en de Zuid-Afrikaanse aarzeling zich openlijk te bemoeien heet DAG: de Dyck Advisory Group is een groep huurlingen opgericht door Lionel Dyck, ooit opgeleid in een van de laatste koloniale legers in Afrika, toen Zimbabwe nog Rhodesië heette. De huurlingen opereren vanuit Zuid-Afrika. De betrokkenheid van DAG in Mozambique kwam op 15 juni aan het licht toen de jihadisten in Cabo Delgado een bewapend Bathawk-vliegtuigje uit de lucht schoten. Dit bleek op naam van DAG te staan.

Russische huurlingen van Wagner

De Zuid-Afrikaanse huurlingen verschenen op het slagveld in Mozambique nadat Russische huurlingen van de Wagner Group zich terugtrokken toen ze begin dit jaar twaalf manschappen verloren. Wagner had een contract met de Mozambikaanse regering om het leger bij te staan.

De betrokkenheid van Zuid-Afrikaanse huurlingen is zeer omstreven. Het parlement nam in 2006 een wet aan die activiteiten van Zuid-Afrikanten in andermans oorlogen strafbaar stelt. ‘Particuliere militaire bedrijven’ kunnen echter bij een speciale commissie een ontheffing aanvragen om vervolging te voorkomen. Voor zover bekend heeft DAG dat niet gedaan. „Dyck is natuurlijk een oplossing voor veel problemen, zelfs als je wetgeving hebt die hun operaties verbiedt”, zegt Cummings.

Hij wijst erop dat het Zuid-Afrikaanse leger weliswaar het materieel heeft om in dit soort oorlogen op te treden, maar niet het personeel of de ervaring om guerrillatactieken te bestrijden. De inzet van huurlingen is daardoor vooralsnog de enige optie, denkt hij, om de Zuid-Afrikaanse belangen te beschermen. „Denk aan de oliebedrijven die daar actief zijn, denk aan de vluchtelingen die onze kant opkomen. Zuid-Afrika en de regio kunnen zich geen instabiel Mozambique veroorloven.”

10 nov 2020 Jihadisten executeren tientallen dorpelingen in Mozambique

De opleving van het geweld in het noorden van Mozambique is volgens analisten een reactie op de vondst van grote gasvelden voor de kust van het land.

door [Bram Vermeulen](#), 10 november 2020

Jihadisten in het noorden van Mozambique hebben met de onthoofding van [tientallen dorpelingen](#) een van hun meest gruwelijke aanvallen tot nu toe uitgevoerd sinds ze in 2017 in het gebied actief zijn. Volgens staatsmedia in Mozambique werd een voetbalveld in een dorp in de provincie Cabo Delgado gebruikt voor de executie van meer dan vijftig dorpelingen.

De aanval begon op vrijdagavond. Jihadisten vielen het dorp Nanjaba binnen, en staken huizen in brand. Volgens ooggetuigen werden twee dorpelingen onthoofd en een aantal vrouwen ontvoerd. Een andere groep strijders viel afgelopen weekend het dorp Muatide binnen, waar de massa-executie plaats vond. Na de onthoofding werden hun lichamen in stukken gehakt.

Provincie voelt zich verwaarloosd

De opleving van het geweld in het noorden van Mozambique is volgens veel analisten een reactie op de vondst van grote gasvelden voor de kust van het land. De provincie Cabo Delgado voelt zich al decennia verwaarloosd door de machthebbers in de hoofdstad Maputo, die in het verre zuiden van het land ligt. Door de komst van grote internationale energiebedrijven en hun beveiligingsbedrijven naar Cabo Delgado werd de lokale smokkelindustrie verstoord die al jaren actief is op de grens tussen Mozambique en Tanzania. De georganiseerde misdaad gebruikt nu de gegronde klachten van lokale bevolking over afwezige overheid om steun voor hun verzet te vergaren. Dorpelingen die weigeren zich aan te sluiten bij de jihadisten worden vermoord.

Toen de opstand in 2017 begon, werden de jihadisten Al Shabaab genoemd, hoewel ze geen link hebben met de gelijknamige groepering die al jaren in Somalië actief is en banden onderhoudt met Al-Qaida. De groepering die nu actief is in het noorden van Mozambique heeft juist trouw gezworen aan de concurrent Islamitische Staat. In een webinar over het conflict vorige maand zei analist Jasmine Opperman dat onder de jihadisten nu ook strijders uit Kenia en Somalië opduiken.

Russische huurlingen

Mozambique heeft vooralsnog het aanbod van buurlanden afgeslagen om het leger te hulp te schieten. Het Russische huurlingenbedrijf Wagner was tot begin dit jaar actief, maar trok zich na grote verliezen terug van het slagveld. De Zuid-Afrikaanse huurlingengroep Dyck Advisory Group is sindsdien het meest actief in de lucht met helikopters, die de kampen van de jihadisten aanvalt.

Er zijn bij de gevechten meer dan 2.000 doden gevallen en tienduizenden Mozambikanen zijn op de vlucht. Eind oktober verdronken meer dan 54 Mozambikanen toen de boot waarmee ze naar de provinciehoofdstad Pemba probeerden te vluchten, omsloeg. In de afgelopen weken zijn honderden dorpelingen uit het noorden per boot gevlucht naar het zuiden.